

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2020-39-6

УДК 338.43(477.72)

Олійник Н.М.

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1019-5708>
E-mail: nat-o@ukr.net*

Шашкова Н.І.

*доктор економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри менеджменту і адміністрування
Херсонського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8414-1569>
E-mail: shashnin79@gmail.com*

Макаренко С.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Херсонського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9929-8967>
E-mail: makar0684@gmail.com*

БІЗНЕС-АНАЛІТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Стаття присвячена аналітичному оцінюванню сучасного стану сільського господарства в Херсонській області зокрема та України загалом на основі статистичної інформації, визначенню позитивних та негативних тенденцій розвитку, а також виявленню існуючих або потенційних проблем розвитку галузі сільського господарства. Проаналізовано рентабельність виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах України протягом періоду 2000-2018 рр. Досліджено динаміку урожайності сільськогосподарських культур Херсонщини за 2010-2019 рр. Проведено порівняння урожайності основних видів сільськогосподарських культур у цілому по Україні та в Херсонській області в 2019 р. Побудовано просторову діаграму валового збору соняшника в Херсонській області за рахунок зміни посівної площі та урожайності. За результатами дослідження виконано прогноз урожайності до 2024 р. на прикладі соняшника шляхом визначення нижчої та верхньої довірчих границь. Визначено тенденції, виявлено проблеми розвитку галузі сільського господарства. Окреслено основні напрямки подальшого розвитку сільськогосподарської галузі.

Ключові слова: сільське господарство, рослинництво, тваринництво, рентабельність, урожайність, перспективи розвитку.

Олейник Н.Н., Шашкова Н.И., Макаренко С.Н. БИЗНЕС-АНАЛИТИКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ

Статья посвящена аналитической оценке современного состояния сельского хозяйства в Херсонской области в частности и Украины в целом на основе статистической информации, определению положительных и отрицательных тенденций развития, а также выявлению существующих или потенциальных проблем развития отрасли сельского хозяйства. Проанализировано рентабельность производства продукции сельского хозяйства в сельскохозяйственных предприятиях Украины на протяжении периода 2000-2018 гг. Исследовано динамику урожайности сельскохозяйственных культур Херсонщины за 2010-2019 гг. Проведено сравнение урожайности основных видов сельскохозяйственных культур в целом по Украине и в Херсонской области в 2019 г. Построено пространственную диаграмму валового сбора подсолнечника в Херсонской области за счет изменения посевной площади и урожайности. По результатам исследования выполнен прогноз урожайности до 2024 г. на примере подсолнечника путем определения нижней и верхней доверительных границ. Определены тенденции, выявлены проблемы развития отрасли сельского хозяйства. Определены основные направления дальнейшего развития сельскохозяйственной отрасли.

Ключевые слова: сельское хозяйство, растениеводство, животноводство, рентабельность, урожайность, перспективы развития.

Oliinyk Nataliia, Shashkova Nina, Makarenko Serhii. BUSINESS ANALYSIS OF THE CURRENT AGRICULTURAL SITUATION IN THE KHERSON REGION

The article is devoted to analytical evaluation of the current agricultural condition in the Kherson Region in particular and Ukraine in general, based on statistical information, identification of positive and negative development trends, as well as identifying existing or potential issues of agricultural development. Within the context of the everyday world, agriculture is regarded as one of the main factors of economic and, above all, social development. The timeliness of this topic is due to the fact that agricultural GDP growth is at least twice as effective in reducing poverty than GDP growth from other industries. The priority of agricultural development is due to the fact that agricultural enterprises provide the population with food, and industry – raw materials. The products of agricultural enterprises are a resource component of production in various sectors of the national economy, and in the food industry – its basis. The degree of market saturation for agricultural products, their quality and price (availability) depends on providing the population with food, which in its turn is one of the main tasks of production. The economy of Ukraine as a whole and the level of providing the population of the country with the necessary food depends on the growth prospects of agricultural output and the state of development of the agro-industrial complex. However, domestic agricultural enterprises are constantly in fierce competition with each other and in the world market. Profitability of agricultural output in agricultural enterprises of Ukraine over 2000-2018 is analysed. The dynamics of crop yields of the Kherson Region over 2010-2019 is investigated. The yields of the main types of crops in the whole of Ukraine and in the Kherson Region are compared. A space diagram of gross sunflower harvesting in the Kherson Region is constructed by changing the crop acreage and sunflower yield. Based on the findings of the study, the forecast of yield up to 2024 on the example of sunflower. Trends and issues of agricultural development are identified. The main directions of further development of the agricultural sector are outlined.

Keywords: agriculture, crop production, animal husbandry, profitability, yield, development prospects.

Постановка проблеми. Продукція сільського господарства є ресурсною складовою виробництва у різних галузях національного господарства, а у харчовій промисловості – її основою. Від ступеня насичення ринку продовольчими товарами сільськогосподарської переробки, їхньої якості та ціни (доступності) залежить забезпечення населення продуктами харчування, що в свою чергу є однією з основних задач виробництва [1, с. 144]. Тому у сучасному світі сільське господарство розглядається як один із основних факторів економічного і, передусім, соціального розвитку.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що зростання ВВП, обумовлене сільським господарством, щонайменше удвічі ефективніше сприяє скороченню бідності ніж зростання ВВП, яке отримане за рахунок інших галузей [2, с. 147]. Проте вітчизняні сільськогосподарські підприємства постійно знаходяться в гострій конкурентній боротьбі між собою та на світовому ринку. Належний розвиток та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського господарства не можливі без постійного моніторингу та бізнес-аналітики сучасного стану з метою виявлення існуючих або потенційних проблем розвитку галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стану, виявленню основних тенденцій, проблем та перспектив розвитку сільського господарства присвятили свої праці наступні вітчизняні науковці: Божидай І.І. [3], Бурачек І.В., Михайленко Н.В. [4], Бурляй А.П. [5], Лашкевич В.О. [6], Наумов О.Б., Наумова Л.М., Наумова О.В. [7] та ін. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених даному аспекту, й сьогодні залишаються актуальними питання визначення позитивних і негативних тенденцій розвитку сільського господарства України загалом та по регіонах зокрема, виявлення викликів і загроз вітчизняній сільськогосподарській галузі, у тому числі й спричинені пандемією COVID-19.

Метою статті є аналітичне оцінювання сучасного стану сільського господарства в Херсонській області зокрема та України загалом, визначення позитивних і негативних тенденцій розвитку, а також виявлення існуючих або потенційних проблем розвитку галузі сільського господарства.

Вклад матеріалу дослідження та його основні результати. Сільське господарство – галузь народного господарства, направлена на забезпечення населення продовольством і отримання сировини для цілої ряду галузей промисловості. Галузь є однією з найважливіших, представлена практично у всіх країнах.

У світовому сільському господарстві зайнято близько 1,1 млрд. економічно активного населення [8, с. 40].

Проте пандемія COVID-19 спричинила безпрецедентну кризу не лише у сфері охорони здоров'я але й в усіх секторах світової економіки, у тому числі й у сільському господарстві. Так, європейським фермерам вже критично не вистачає сезонних працівників, що веде до дефіциту свіжих продуктів на ринку. Подальше посилення кризи може вплинути на глобальну продовольчу ситуацію та безпеку [7, с. 549]. Пристемський О.С. зазначає, що вагомим індикатором фінансової безпеки розвитку сільського господарства варто назвати рівень рентабельності (збитковості) діяльності [9, с. 81].

В таблиці 1 проаналізовано рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах України за період 2000-2018 рр., який найвище значення мав: у зерна – в 2000 р. (64,8 %), у насіння соняшнику – в 2015 р. (80,5 %), у цукрових буряків (фабричних) – в 2009 р. (37,0 %), у картоплі – в 2010 р. (62,1 %), у овочів відкритого ґрунту – в 2015 р. (47,5 %).

Протягом 2000-2018 рр. завжди рентабельним було лише виробництво зерна та насіння соняшнику. Середньорічний рівень рентабельності за період 2000-2018 рр. найбільше значення має при вирощуванні насіння соняшнику (49,4 %), а найменше значення – при вирощуванні цукрових буряків (10,3 %).

В таблиці 2 проведено аналіз рівня рентабельності виробництва продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах України за період 2000-2018 рр., який показав, що середньорічний рівень рентабельності має позитивне значення лише при виробництві молока (8,1 %) та яєць (21,6 %).

Херсонщина має значний потенціал розвитку сільськогосподарського виробництва, великі площі сільськогосподарських угідь з родючими землями (1968,4 тис. га, зокрема 1770 тис. га – ріллі). Тому Херсонська область – важливий регіон по вирощуванню якісного продовольчого зерна озимої пшениці, кукурудзи, рису, соняшнику, помідорів та кавунів [6, с. 124].

Одним із головних критеріїв оцінки ефективності використання земельних ресурсів є урожайність. Як зазначалось в раніше проведених дослідженнях [12, с. 362], на урожайність впливають наступні фактори: добрива, агротехнічні заходи та селекція.

Урожайність основних видів сільськогосподарських культур Херсонщини проаналізовано в таблиці 3.

Таблиця 1

**Рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва
в сільськогосподарських підприємствах України за період 2000–2018 рр.**

Рік	Основні види продукції рослинництва				
	зерно	насіння соняшнику	цукрові буряки (фабричні)	картопля	овочі відкритого грунту
2000	64,8	52,2	6,1	14,0	-1,7
2001	43,3	68,7	1,5	11,4	-0,8
2002	19,3	77,9	-8,6	24,2	8,9
2003	45,8	64,3	6,2	33,5	30,9
2004	20,1	45,2	-0,8	-0,7	-5,0
2005	3,1	24,3	4,8	17,8	16,1
2006	7,4	20,7	11,1	56,2	14,8
2007	28,7	75,9	-11,1	24,7	14,1
2008	16,4	18,4	7,1	7,9	11,1
2009	7,3	41,4	37,0	12,9	19,1
2010	13,9	64,7	16,7	62,1	23,5
2011	26,1	57,0	36,5	17,7	9,9
2012	15,2	45,8	15,7	-21,5	-6,8
2013	1,5	28,5	2,7	23,0	7,0
2014	25,8	36,5	17,9	9,2	16,7
2015	43,1	80,5	28,2	24,2	47,5
2016	37,8	63,0	24,3	-3,2	19,7
2017	25,0	41,3	12,4	10,0	15,6
2018	24,7	32,5	-11,4	6,8	16,7
Середньорічний рівень	24,7	49,4	10,3	17,4	13,5

Джерело: складено та розраховано авторами за даними [10; 11, с. 172]

Таблиця 2

**Рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва
в сільськогосподарських підприємствах України за період 2000–2018 рр.**

Рік	Основні види продукції тваринництва					
	м'ясо великої рогатої худоби	м'ясо свиней	м'ясо овець та кіз	м'ясо птиці	молоко	яйця
2000	-42,3	-44,3	-46,4	-33,2	-6,0	10,6
2001	-21,4	-7,2	-24,9	-1,7	-0,8	25,1
2002	-40,5	-16,9	-26,7	-1,1	-13,8	14,6
2003	-44,3	-33,0	-37,8	11,0	9,9	18,5
2004	-33,8	-14,4	-44,3	3,8	-0,4	15,2
2005	-25,0	14,9	-32,1	24,9	12,2	23,5
2006	-38,4	-9,2	-34,3	12,1	-3,7	-6,8
2007	-41,0	-27,6	-46,4	-19,0	13,8	9,1
2008	-24,1	0,3	-38,6	-11,3	4,1	13,0
2009	-32,9	12,1	-31,8	-22,5	1,4	13,1
2010	-35,9	-7,8	-29,5	-4,4	17,9	18,6
2011	-24,8	-3,7	-39,6	-16,8	18,5	38,8
2012	-29,5	2,0	-40,0	-7,2	2,3	52,6
2013	-43,3	0,2	-42,8	-10,0	13,6	47,6
2014	-35,9	5,6	-52,2	-15,4	11,0	58,8
2015	-17,9	12,7	-29,6	-6,1	12,6	60,9
2016	-24,8	-4,5	-35,2	5,0	18,2	0,5
2017	3,4	3,5	-39,6	7,0	26,9	-9,0
2018	-17,7	6,9	-16,6	5,7	16,1	5,4
Середньорічний рівень	-30,0	-5,8	-36,2	-4,2	8,1	21,6

Джерело: складено та розраховано авторами за даними [10; 11, с. 172]

Таблиця 3

Динаміка урожайності основних сільськогосподарських культур Херсонщини протягом періоду 2010–2019 рр.

Рік	Урожайність сільськогосподарських культур, ц з 1 га площі				
	культури зернові та зернобобові	сояшник	картопля	культури овочеві	культури плодові та ягідні
2010	22,1	12,3	103,5	193,9	74,5
2011	32,4	12,9	109,7	239,8	106,9
2012	18,2	8,3	106,9	287,6	101,1
2013	22,2	12,1	100,1	272,1	103,5
2014	28,3	8,7	112,4	288,8	96,6
2015	33,6	16,2	121,4	301,4	85,2
2016	34,1	16,0	117,9	313,2	76,1
2017	34,5	14,0	110,4	304,4	78,7
2018	31,9	16,2	118,7	316,2	87,8
2019	36,2	18,2	115,9	321,8	69,1
Середньорічний рівень	29,4	13,5	111,7	283,9	88,0
Середньорічний абсолютний приріст	+1,6	+0,7	+1,4	+14,2	-0,6

Джерело: складено та розраховано авторами за даними [13; 14]

Протягом періоду 2010-2019 рр. на Херсонщині найбільший рівень урожайності зернових та зернобобових культур, сояшника та овочевих культур спостерігається в 2019 р. (відповідно 36,2 ц, 18,2 ц та 321,8 ц з 1 га площі збирання), картоплі – в 2015 р. (121,4 ц з 1 га площі збирання), плодівих та ягідних культур – в 2011 р. (106,9 ц з 1 га площі збирання). Серед сільськогосподарських культур Херсонщини тенденція до зниження урожайності спостерігається лише у плодівих та ягідних культур, урожайність яких у середньому щорічно зменшувалася на 0,6 ц/га. У всіх інших основних видах сільськогосподарських культур Херсонщини спостерігається тенденція до зростання урожайності. Найбільше зростання урожайності – у овочевих культур, урожайність яких зростала в середньому щорічно на 14,2 ц/га.

Порівняння урожайності основних видів сільськогосподарських культур у цілому по Україні та в Херсонській області в 2019 р. наведено на рис. 1.

Як видно з рис. 1, на Херсонщині урожайність овочевих культур перевищує середню урожайність по Україні. Проте урожайність всіх інших сільськогос-

подарських культур Херсонщини нижче за середню урожайність по Україні.

Просторову діаграму валового збору сояшника в Херсонській області за рахунок зміни посівної площі та урожайності протягом періоду 2008-2018 рр. побудовано на рис. 2, а на рис. 3 виконано прогноз урожайності сояшника до 2024 р. шляхом визначення нижчої та верхньої довірчих границь [15].

За умови збереження існуючої тенденції в зміні урожайності сояшника в Херсонській області за оптимістичним сценарієм рівень урожайності цієї сільськогосподарської культури в 2024 р. може скласти 25,12 ц, за песимістичним сценарієм – 13,97 ц, а найбільш вірогідна урожайність – 19,54 ц з 1 га зібраної площі.

Динаміку виробництва основних видів продукції тваринництва в Херсонській області проаналізовано в таблиці 4.

Протягом періоду 2010-2019 рр. в Херсонській області найбільший обсяг виробництва м'яса спостерігається в 2015 р. (48,9 тис. т), молока – в 2012 р. (310,5 тис. т), яєць – в 2014 р. (1805,5 млн. шт.), вовни – в 2010 р. (183 т). Серед основних видів про-

Рис. 1. Порівняння урожайності основних видів сільськогосподарських культур у цілому по Україні та в Херсонській області в 2019 р.

Джерело: побудовано авторами за даними [10; 13]

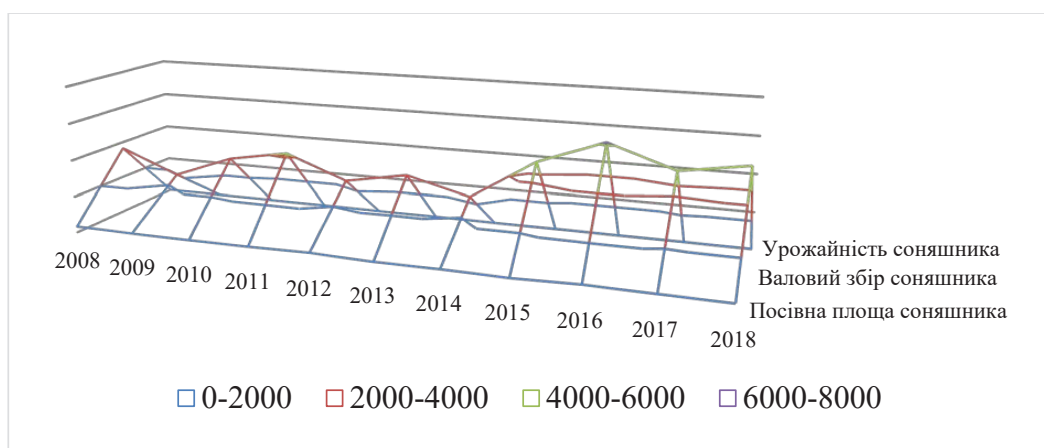

Рис. 2. Просторова діаграма валового збору соняшника в Херсонській області протягом періоду 2008-2018 рр., тис. ц

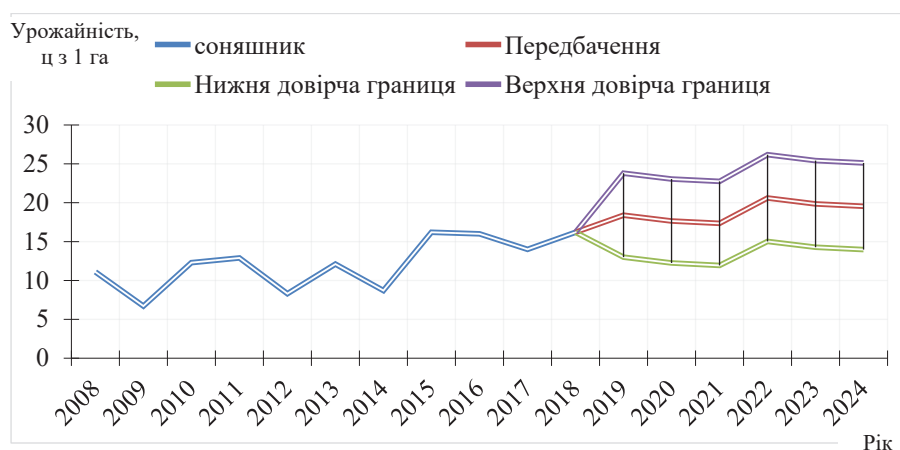

Рис. 3. Прогноз урожайності соняшника в Херсонській області

Таблиця 4

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва в Херсонській області протягом періоду 2010–2019 рр.

Рік	Виробництво основних видів продукції тваринництва							
	м'ясо, тис. т		молоко, тис. т		яйця, млн. шт.		вовна, т	
	абсолютне значення	ланцюговий абсолютний приріст	абсолютне значення	ланцюговий абсолютний приріст	абсолютне значення	ланцюговий абсолютний приріст	абсолютне значення	ланцюговий абсолютний приріст
2010	41,6	-	305,9	-	437,3	-	183	-
2011	42,1	0,5	302,0	-3,9	479,1	41,8	164	-19
2012	41,8	-0,3	310,5	8,5	542,5	63,4	146	-18
2013	44,1	2,3	308,8	-1,7	1201,2	658,7	144	-2
2014	48,6	4,5	302,9	-5,9	1805,5	604,3	144	0
2015	48,9	0,3	300,0	-2,9	1577,8	-227,7	132	-12
2016	41,5	-7,4	296,1	-3,9	1029,4	-548,4	116	-16
2017	40,2	-1,3	293,3	-2,8	1024,9	-4,5	108	-8
2018	41,3	1,1	284,4	-8,9	1126,5	101,6	108	0
2019	40,5	-0,8	283,3	-1,1	870,4	-256,1	99	-9
Середнє значення	43,1	-0,1	298,7	-2,5	1009,5	48,1	134	-9

Джерело: складено та розраховано авторами за даними [13; 16]

дукції тваринництва в Херсонській області в 2019 р. порівняно з базовим 2010 р. тенденція до збільшення обсягів виробництва спостерігається лише у яєць, виробництво яких у середньому щорічно збільшувалося на 48,1 млн. шт. У всіх інших основних видах продукції тваринництва в Херсонській області спостерігається тенденція до зменшення обсягів виробництва.

До основних проблем, які гальмують розвиток сільського господарства України, належать:

1) Зношеність сільськогосподарської техніки. В раніше проведених дослідженнях [17, с. 76] доведено, що такий стан техніки сільського господарства є одним із головних факторів (за виключенням несприятливих погодних умов), що призводить до значних втрат урожаю.

2) Скорочення обсягів інвестування в сільське господарство. Багато аграріїв відчувають проблеми, пов'язані з фінансуванням їх діяльності (як за обсягом, так і за умовами фінансування).

3) Скорочення експорту аграрної продукції та сировини, що є наслідком стагнації зовнішніх ринків. Для України, яка має економіку, орієнтовану на експорт, у частці якого сільськогосподарська продукція займає майже 46 %, це є дуже серйозним випробуванням [7, с. 549].

4) Невирішеність питання щодо формування ринку землі сільськогосподарського призначення в Україні.

Поділяючи погляди проф. Танклевської Н.С. [18, с. 238–240], вважаємо, що пріоритетними напрямками фінансового забезпечення розвитку сільського

господарства країни є:

– збільшення обсягів фінансування сільськогосподарської галузі;

– зниження рівня процентних ставок для сільськогосподарських підприємств;

– розширення доступу до фінансових ресурсів (розробка механізмів мікрокредитування, розвиток сільськогосподарської кредитної кооперації, збільшення обсягів державних закупівель сільськогосподарської продукції по форвардним контрактам тощо);

– підвищення ефективності використання фінансових ресурсів (розробка інформаційного забезпечення для АПК з фінансового, податкового і страхового менеджменту; створення інформаційної бази фінансових послуг шляхом розвитку аграрного фінансового консалтингу тощо);

– збільшення термінів залучення фінансових ресурсів (можливість кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення, під нерухомість, яку сільськогосподарські підприємства викуповують у власників розпайованого майна);

– створення спеціалізованої фінансової установи – Державного земельного банку, головним завданням якого буде забезпечення приватизації земель, ефективного управління землями державної власності, сприяння та контроль за екологічним веденням агропромислового виробництва, забезпечення розвитку сільських територій, іпотечне кредитування, консолідація невеликих земельних ділянок з метою раціоналізації їх використання, а також моніторинг ринку земель для запобігання надмірної їхньої концентрації в одного власника [19, с. 49–50];

– подальше реформування фінансової системи України (створення Державного агентства з аграрного страхування, Аграрного кооперативного банку, удосконалення банківського обслуговування та кредитування сільськогосподарських підприємств тощо).

Погоджуємося з думкою вітчизняних вчених [20, с. 8], які вважають, що внаслідок достатньо скрутною ситуації з фінансовим станом України доцільно більшою мірою залучати приватні інвестиції в агропромисловий комплекс. Це в свою чергу потребує створення системи преференцій для приватного учасника ППП (публічно-приватного партнерства) у вигляді державних гарантій, пільгових кредитів, зменшення податкового навантаження.

Висновки. З наведеного вище можна зробити наступні висновки: пріоритетне значення розвитку сільського господарства зумовлено тим, що сільськогосподарські підприємства забезпечують населення продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Від перспектив зростання обсягів виробництва продукції сільського господарства і від стану розвитку агропромислового комплексу залежить економіка України в цілому і рівень забезпечення населення країни необхідними продуктами харчування.

Ґрунтуючись на результатах аналітичного оцінювання сучасного стану сільського господарства в Херсонській області зокрема та України загалом, встановлено, що для подальшого розвитку сільськогосподарської галузі необхідно:

– стимулювати залучення інвестицій в оновлення технічної бази сільськогосподарських підприємств;

– розробити ефективний механізм фінансового забезпечення розвитку сільського господарства країни;

– посилити державну підтримку українських аграріїв, в тому числі шляхом надання податкових і митних преференцій;

– сприяти активізації інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, впровадженню результатів науково-технічного прогресу в сільському господарстві, у тому числі й впровадження екоінновацій;

– створити в Україні спеціалізовану фінансову установу – Державний земельний банк, що сприятиме ефективному функціонуванню ринку сільськогосподарських земель та залученню інвестицій (в тому числі й іноземних) у вітчизняне агропромислове виробництво.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Олійник Н.М. Ринкові перспективи розвитку агропромислового комплексу Південного регіону України. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 2(44). С. 144–148.
2. Шарапа І.В., Макаренко С.М., Олійник Н.М. Підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу як головного критерію розвитку сільських територій. *Економічний простір : збірник наукових праць*. 2011. № 47. С. 146–152.
3. Божидай. І.І. Аналіз сільськогосподарської галузі України. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення: 30.05.2020).
4. Бурачек І.В., Михайленко Н.В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 134–137.
5. Бурляй А.П. Оцінка впливу еколого-економічних чинників на розвиток сільського господарства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. Вип. 35. С. 7–12.
6. Олійник Н.М., Макаренко С.М., Лашкевич В.О. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку сільського господарства Херсонщини. *Економічна система України: стан, проблеми, перспективи : Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*, м. Херсон, 24–25 жовтня 2019 р. Херсон : ДВНЗ «ХДАУ», 2019. С. 124–127.
7. Наумов О.Б., Наумова Л.М., Наумова О.В. Глобальні виклики та загрози агропродовольчій сфері України, спричинені пандемією COVID-19. *Модернізація економіки: сучасні реалії*,

- прогнозі сценарії та перспективи розвитку : *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Херсон, 28 квітня 2020 р. Херсон : Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2020. С. 549–551.
8. Олійник Н.М. Оцінка конкурентоспроможності аграрних підприємств Херсонської області. *Управління конкурентоспроможністю підприємств у сучасних умовах : колективна монографія*. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2016. С. 40–51.
 9. Пристемський О.С. Аналіз індикаторів фінансової безпеки розвитку сільського господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Вип. 14. Ч. 2. С. 80–83.
 10. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.05.2020).
 11. Статистичний збірник: Сільське господарство України. 2018. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 235 с.
 12. Олійник Н.М., Ткач А.І. Особливості планування виробництва продукції на сільськогосподарському підприємстві. *Соціально-економічні проблеми сучасності : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*, м. Маріуполь, 12 травня 2017 р. Маріуполь, 2017. С. 359–365.
 13. Головне управління статистики у Херсонській області. URL: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.05.2020).
 14. Статистичний збірник: Рослиництво України. 2019. Київ : Державна служба статистики України, 2020. 183 с.
 15. Олійник Н., Макаренко С., Лашкевич В. Бізнес-аналітика виробництва та урожайності соняшника в Херсонській області. *Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці : Збірник тез за матеріалами XV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (для викладачів, аспірантів, студентів, школярів)*, м. Ірпінь, 25 листопада – 1 грудня 2019 р. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. URL: <https://drive.google.com/file/d/1C3-GWlH00S7MBdOBzP4oBM97rezhhjM9/view> (дата звернення: 30.05.2020).
 16. Статистичний збірник: Тваринництво України. 2019. Київ : Державна служба статистики України, 2020. 158 с.
 17. Макаренко С.М., Олійник Н.М., Шарапа І.В. Економічні проблеми розвитку сільського господарства в сучасних умовах ринку. *Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України : Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції*: В 2 т., м. Київ, 29-30 листопада 2012 р. Київ.-Дніпропетровськ : Біла К.О., 2012. Т. 1. С. 75–78.
 18. Танклевська Н.С. Формування фінансової політики сталого розвитку сільського господарства. *Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України : колективна монографія*. Херсон : ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. С. 237–248.
 19. Миколайчук В.І. Макроекономічні аспекти управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. Вип. 36. С. 45–53.
 20. Мікловда В.П., Кубіній Н.Ю., Кубіній В.В. Кластер як стратегічний ресурс формування інноваційного потенціалу агропромислового комплексу України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 1(42). С. 6–9.
- [Current state and perspective directions of agriculture development in Ukraine]. *Global and National Problems of Economics*, 21, 134–137. [in Ukrainian]
5. Burliai A. (2019). Otsinka vplyvu ekoloho-ekonomichnykh chynnykiv na rozvytok silskoho hospodarstva [Evaluation of the impact of ecological and economic factors on agricultural development]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Economic sciences»*, 35, 7–12. [in Ukrainian]
 6. Oliinyk N.M., Makarenko S.M., Lashkevich V.O. (2019) Suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku silskoho hospodarstva Khersonshchyny [Current state, problems and prospects of agricultural development of Kherson region]. *Proceedings of the Ekonomichna systema Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy: Zbirnyk tez Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii (Ukraine, Kherson, October 24-25, 2019)*. Kherson: DVNZ «KhDAU», pp. 124–127.
 7. Naumov O.B., Naumova L.M., Naumova O.V. (2020). Hlobalni vyklyky ta zahrozy ahroprodovalchii sferi Ukrainy, sprychyneni pandemiiu COVID-19 [Global challenges and threats to the agri-food sector of Ukraine caused by the COVID-19 pandemic]. *Proceedings of the Modernization of economy: current realities, forecast scenarios and development prospects: II International scientific-practical conference (Ukraine, Kherson, April 28, 2020)*, Kherson: Vydavnytstvo FOP Vyshemyrskyi V.S., pp. 549–551.
 8. Oliinyk N.M. (2016) Otsinka konkurentospromozhnosti ahrarykh pidpriemstv Khersonskoi oblasti [Assessment of the competitiveness of agricultural enterprises in the Kherson region]. *Upravlinnia konkurentospromozhnosti pidpriemstv u suchasnykh umovakh: kolektyvna monohrafiya* [Managing the competitiveness of enterprises in modern conditions: a collective monograph]. Kherson: PP Vyshemyrskyi V.S., pp. 40–51.
 9. Prystemskiy O.S. (2017). Analiz indyikatoriv finansovoi bezpeky rozvytku silskoho hospodarstva [Analysis of indicators of financial safety of development of agriculture]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series «International economic relations and the world economy»*, 14, vol. 2, 80–83. [in Ukrainian]
 10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020). *State Statistics Service of Ukraine*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed May 30, 2020). [in Ukrainian]
 11. State Statistics Service of Ukraine (2019). *Statystychnyi zbirnyk: Silske hospodarstvo Ukrainy za 2018 rik* [Statistical yearbook: Agriculture of Ukraine. 2018]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.
 12. Oliinyk N.M., Tkach A.I. (2017) Osoblyvosti planuvannia vyrobnytstva produktii na silskohospodarskomu pidpriemstvi [Features of production planning at an agricultural enterprise]. *Proceedings of the Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnosti: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (Ukraine, Mariupol, May 12, 2017)*, Mariupol, pp. 359–365.
 13. Holovne upravlinnia statystyky u Khersonskii oblasti (2020). *Main Department of Statistics in Kherson Oblast*. URL: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua> (accessed May 30, 2020). [in Ukrainian]
 14. State Statistics Service of Ukraine (2020). *Statystychnyi zbirnyk: Roslynnnytstvo Ukrainy*. 2019 [Statistical yearbook: Crop production of Ukraine. 2019]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.
 15. Oliinyk N., Makarenko S., Lashkevich V. (2019). Biznes-analytika vyrobnytstva ta urozhainosti soniashnyka v Khersonskii oblasti [Business analytics of sunflower production and yield in Kherson region]. *Proceedings of the Oblikovo-analytichni y statystychni metody ta modeli v opodatkuванні, biznesi, ekonomitsi: Zbirnyk tez za materialamy XV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (dlia vykladachiv, aspirantiv, studentiv, shkolariv) (Ukraine, Irpen, November 25 – December 1, 2019)*, Irpen: Universytet DFS Ukrainy. URL: <https://drive.google.com/file/d/1C3-GWlH00S7MBdOBzP4oBM97rezhhjM9/view> (accessed May 30, 2020).
 16. State Statistics Service of Ukraine (2020). *Statystychnyi zbirnyk: Tvarynnnytstvo Ukrainy*. 2019 [Statistical yearbook: Animal production of Ukraine. 2019]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine.
 17. Makarenko S.M., Oliinyk N.M., Sharapa I.V. (2012). Ekonomichni problemy rozvytku silskoho hospodarstva v suchasnykh umovakh rynku [Economic problems of agricultural development in modern market conditions]. *Proceedings of the Sotsialno-ekonomichni reformy v konteksti intehratsiynoho vyboru Ukrainy: Materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii: V 2 t. (Ukraine, Kyiv, November 29-30, 2012)*. Kyiv-Dnipropetrovsk: Bila K.O., vol. 1, pp. 75–78.

REFERENCES:

1. Oliinyk N.M. (2016). Rynkovi perspektyvy rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Pivdennoho rehionu Ukrainy [Market prospects of agriculture Southern region of Ukraine]. *The Economic bulletin of Donbass*, 2(44), 144–148. [in Ukrainian]
2. Sharapa I.V., Makarenko S.M., Oliinyk N.M. (2011). Pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia intelektualnogo potentsialu yak holovnoho kryteriiu rozvytku silskykh terytorii [Improving the efficiency of the use of intellectual potential as the main criterion for the development of rural areas]. *Economic scope: The collection of scientific works*, 47, 146–152. [in Ukrainian]
3. Bogiday I.I. (2018). Analiz silskohospodarskoi haluzi Ukrainy [Analysis of the agricultural sector of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (accessed May 30, 2020). [in Ukrainian]
4. Burachek I.V., Mikhailenko N.V. (2018). Suchasnyi stan ta perspektyvni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva v Ukraini

18. Tanklevskaya N.S. (2017). Formuvannya finansovoi polityky staloho rozvytku silskoho hospodarstva [Formation of financial policy of sustainable development of agriculture]. *Stratehichni napriamy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy: kolektyvna monohrafiia* [Strategic directions of socio-economic development of the agricultural sector of the economy of Ukraine: a collective monograph]. Kherson: TOV «VKF «STAR» LTD», pp. 237–248.
19. Mikolaychuk V.I. (2019). Makroekonomichni aspekty upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v ahrarnomu sektori [Macroeconomic aspects of innovation management in the agricultural sector]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Economic sciences»*, 36, 45–53. [in Ukrainian]
20. Miklovda V.P., Kubiniy N.Yu., Kubiniy V.V. (2014). Klaster yak stratehichniy resurs formuvannya innovatsiinoho potentsialu ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy [Cluster as a strategic resource for the formation of innovative potential of the agro-industrial complex of Ukraine]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series «Economics»*, 1(42), 6–9. [in Ukrainian]

*Стаття надійшла до редакції 18.09.2020.
The article was received 18 September 2020.*